

ב. 'מודר אני (מודרני) לך' – משמע בגמרא ששניהם אסורים (וכן רצו לפרש את דברי רבי יוסי ברבי חנינא אלא שהקשו מצד אחר, אבל לא דחו עיקר הסברה. וכ"מ בר"ן ה: ד"ה וקי"ל).
לדעת הסוברים ידים שאין מוכיחות אינן ידים – מדובר שפירש 'מאכילה' (רשב"א ועוד).

ג. כבריייתא שנו 'שאני אוכל לך' – אסור. ופירש הר"ן שמדובר שלא אמר 'קונם' ואסור מדין יד לנדר, שלשון 'שאני' משמע מה שאני אוכל לך יהא כך וכך, והיינו קונם.

א. יש סוברים שלשון 'שאני אוכל לך' בכלל יד מוכיח, ואפילו לשמואל אסור בלא 'מודרני ממך' (מהר"ף; ריטב"א). ויש אומרים שיד שאינו מוכיח הוא ומותר לשמואל (ר"י. בתוס' סד"ה ליתני. וכן פירש בקרבן נתנאל דברי הרא"ש שכתב ש'שאני אוכל לך' לאו כלום הוא. וכן מבואר ברש"י [שלא כר"ן ורא"ש] לפי הסלקא-דעתין שב'שאני אוכל לך' מותר לשמואל, אך אין הכרח למסקנא בשיטתו).
ב. לפי הגירסה 'שאני', פירש הר"ן שמדובר שהזכיר קונם והואיל ואמר בלשון שבועה כלומר כמטיל איסור על האדם – הרי זה נדר בלשון שבועה שמועיל משום יד לנדר ולא נדר גמור. ובריטב"א מבואר שאפילו בלא הזכרת קונם הרי זה 'יד' כיון שגוף המאכל יש בו ממש ואנו משלימים דבריו כאילו אסר המאכל, ושונה זה מ'איני מדבר עמך'.

ד. תנן (מז:): 'הריני עליך חרם' – המודר אסור [אבל מדיר לא]. 'הרי את עלי חרם' – המדיר אסור [אבל מודר לא]. 'הרי עליך ואת עלי' – שניהם אסורים.

דפים ד – ו

ה. ידים שאינן מוכיחות, מה דינן?

ידים שאינן מוכיחות – אביי אמר: הויין ידים. ורבא אמר: לא הויין ידים (נזיר להזיר לה' – מקיש ידות נזירות לנזירות, מה נזירות בהפלאה אף ידות נזירות בהפלאה. רבי אידי. ולדעת התנאים שניזירות עצמה אינה צריכה הפלאה, למד מכי יפלא שהידות צריכות הפלאה להיותן מפורשים. ר"ן. וערא"ש). וכן נקט שמואל על פי דיוק לשון משנתנו (רבא).

בסוגיא במסכת נדרים הוחלפה השיטה; לאביי אינן ידים ולרבא – ידים הן (ע' בראשונים). והסיקו שלדעת רבי יהודה ודאי לא הויין ידים, שלכך סובר שצריך לכתוב בגט [ואין די באמירה בשעת הגירושין. ריטב"א קדושין ה'] 'ודן דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין...'. ולא אמר אביי אלא בדעת חכמים החולקים על רבי יהודה (וכן דעת תנא דבריייתא האוסר ב'מודרני ממך'. עפ"י ר"ן ותוס'. והרשב"א פירש באופן אחר). ואילו רבא אמר דבריו אף לחכמים, כי דוקא בגט אין צריך לפרש מפני שאין אדם מגרש את אשת חברו, אבל בשאר מקומות ידים שאינן מוכיחות לא הויין ידים.

א. כאמור, הרמב"ן והר"ן פסקו כרבא וכשמואל דלא הויין ידים. ולגבי גט צריך להוסיף 'ודן' מפני הספק. ולענין כתיבת 'מינאי' הביא הר"ן (כאן ובגטין פה. וע' בריש קדושין) שתי דעות אם נוקטים בזה כדעת הרבים שאין צריך מפני שאין אדם מגרש את אשת חברו, או שמא אף זה תלוי בשאלת ידים שאינן מוכיחות וצריך לפרש.

והרשב"א כתב להחמיר בדבר משום איסור ערוה החמור (וע' גם בר"ן בגטין פה בדעת הרמב"ם). ומכל מקום אם כתב 'ודן' ו'מינאי' וכשנתן לה לא אמר 'ממני' אלא 'הרי את מגורשת' – מגורשת. וכן כתב לשמוע מדברי הר"ף בה"ג והרמב"ם.

- ב. ר"י מחלק בין ידים שאין מוכיחות גרועות, כגון 'הרי את מקודשת' בלא שאמר 'לי', וכן קבלת נזירות בלשון 'אהא' כשאינן נזיר עובר לפניו – שבזה סובר שמואל שאינן ידים ידים, ובין כאלו שאינן גרועות שבזה דעת שמואל שמועילות, כגון 'מודרני ממך' – כחכמים שאין צריך לכתוב 'ודן דיהוי...!'.
ג. כשהדיבור עצמו אינו מוכיח אבל מצד הענין הדבר מוכח – בכלל ידים מוכיחות הן, וכגון שאמרו אין אדם מגרש אשת חברו. אך דוקא בדומה לשם שהענין מצד עצמו מוכיח, אבל לא כשהדבר תלוי בידיעה חיצונית, כגון המקדש את משודכתו ולא אמר 'לי' (ע' אבני מילואים כו ס"ק י יד).
ד. כתב בספר קרן אורה (לעיל): בידיים המוכיחות על כוונת המדבר לידור, גם אם אמר שלא היה בלבו לקבל נדר – אינו נאמן, אבל ידות שאינן מוכיחות על כוונת לכו, צריך שיאמר שגמר בלבו גם כן.
ואילו בריטב"א (ריש המסכת) מבואר שאפילו בידיים מוכיחות נאמן לפרש כוונתו באופן המותר, 'וקולר תלוי בצוארו'. (וע"ע בענין דומה, בחדושי החת"ס להלן כג ד"ה ועיין. ולדבריו נראה שאין ב"ד מאמינים לו רק הוא בעצמו רשאי לנהוג לי ידיעתו).

דף ו

ו. מה הדין באמירות דלהלן:

- א. 'הרי הוא עלי' [קרבן]; 'הרי הוא [קרבן]'.
ב. 'הרי זו הטאת / אשם'; 'הרי זו הטאתי / אשמי'.
א. שנו בברייתא 'הרי הוא עלי' אסור מפני שהוא יד לקרבן. ולאביי שידיים שאין מוכיחות הויין ידים, אם לא אמר 'עלי' – אף חברו אסור, שמה הרי הוא הקדש אמר (כלומר להקריבו ממש, אבל כשאמר 'עלי' כוונתו לאסור על עצמו כקרבן).
מדובר שכן היא דעתו וגם הענין מורה על כך אם משום משמעות הלשון או הנסיבות (ע' בראשונים כאן ובתוס' ט).
ולפי מה שאנו נוקטים להלכה כרבא, היה תופס ככר בידו ואמר 'הרי זה' או 'הרי הוא' בלא 'עלי', או 'הרי עלי' בלא 'הוא' או 'זה' – לא אמר כלום, אבל 'הרי הוא [או הרי זה] עלי' – יד לקרבן כאילו אמר 'הרי זה עלי כקרבן'. ואם הזכיר החפץ כגון 'הרי בשר עלי' וכד' – אסור (רשב"א כאן ולהלן יא: ומאירי יב. 'הרי עלי בשר'). ויש אומרים שאם הככר מונח לפניו או מסרהבים בו לאכול, אפילו ב'הרי עלי' בלבד הריזה יד (עתוס' להלן ט. ובאג"מ א"ח ח"ד קיט, ג).
אמר על חפץ 'הרי הוא קרבן', כיון שלא אמר 'עלי' או 'עליך' – הרי זה הקדש לימכר ולהביא בדמיו קרבן [או לבדק הבית, שגם הוא נקרא 'קרבן'] (עפ"הא"ש תוס' ותורי"ד כח סע"א. ואילו רבנו יונה (מובא בראשונים שם) מפרש שהוא קונם כללי ולא הקדש למקדש. ולכאורה נראה שנאמן הנודר לפרש כוונתו. ואם אמר 'הרי הוא קונם' – לשון נדרי אסור הוא ולא הקדש (מאירי שם).
אמר 'הרי הוא קרבן' – לשון קונם הוא (ערמב"ם א, ז). ובתורי"ד (כה). מבואר שאסור רק על עצמו אעפ"י שסתם. וע"ע.
אמר 'הרי זה הקדש' – הקדש ממש הוא ולא קונם, אבל 'כהקדש' – לשון קונם הוא (עפ"י להלן לד רע"ב תוס' שם ובגטין לב: פהרא"ש להלן לה. ד"ה הכר זה. וע"ע כשיודע בעצמו שנתכוין לקונם ולא להקדש ממש – ועתוס' לה. ד"ה הוא מעל).

- ב. שנו בתוספתא: 'הרי זו חטאת' 'הרי זו אשם' – אף על פי שהוא חייב חטאת ואשם – לא אמר כלום. 'הרי זו חטאת' 'הרי זו אשמי' – אם היה מחויב דבריו קיימים. ופירשו שלדעת האומר ידים שאין מוכיחות הויין ידים, גם ב'הרי זו חטאת' דבריו קיימים (כיון שמחויב חטאת הרי זה כאומר 'חטאתי').
- א. יש מגיחים וסוברים שהאומר 'הרי זו חטאתי' / 'אשמי' אינו כלום עד שיאמר 'לחטאתי' / 'לאשמי' (עתוס' חולין מא: ב"ח וש"ך יו"ד ה סק"ו), או 'לשם חטאתי' (ערש"ל חולין שם). ויש חולקים (ט"ז שם. והגיה בלשון התוס' שם. וכן דעת המשל"מ מעשה הקרבנות יד, ח).
- 'הרי זו לחטאת' – משמע נדבה הלכך לא אמר כלום אעפ"י שמחויב חטאת (עפ"י ש"ך יו"ד ה סק"ו).
- ב. אמר 'הרי עלי חטאת / אשם' – לא אמר כלום אעפ"י שמחויב בהם (רמב"ם מעה"ק יד, ח). ובפרש"י כאן מובא שאם אמר 'הרי זו עלי חטאת' אעפ"י שלא היה מחויב – דבריו קיימים. יש מפרשים דעתו שאעפ"י שאי אפשר להקריבה הנדר חל, וצריך להישאל על נדרו שהרי אסור לו להביא (עפ"י שו"ת הרמ"ע מפאנו כו). ויש אומרים שהחטאת נתפסת בנדר אלא שאינה קריבה ודינה כדין חטאות המתות (עפ"י שער המלך מעה"ק שם; מקדש דוד קדשים יב, ה. ולפי"ז ה"ה בלא 'עלי'. ועכ"פ צ"ע הלא ודאי דעתו להקריבה ולא למיתה).
- ג. דוקא כשאמר 'הרי זו אשם ודאי', אבל באשם סתם – דבריו קיימים, שהכוונה על אשם תלוי שהוא נידר ונידב (רא"ש עפ"י גמ' כריתות כה. וע' חולין מא:). ויש החולקים וסוברים שאין אשם תלוי בא בנדבה (ע' כריתות שם).

דפים ו – ז

- ז. האם וכיצד יש 'יד' לענין ההלכות דלהלן:
- א. קדושין וגטין.
 - ב. פאה.
 - ג. צדקה.
 - ד. הפקר.
 - ה. הזמנת בית הכסא.
- נסתפק רב פפא האם יש 'יד' לקדושין, לפאה, לצדקה, להפקר, אם לאו. וכן נסתפק רבינא בדין 'יד' לבית הכסא. ולא נפשטו הספקות. היכי דמי? –
- א. אמר לאשה אחת 'הרי את מקודשת לי' ואמר לחברתה 'זאת'. ואולם אם אמר 'את גם' – ודאי מקודשת (שאיין זה 'יד' אלא דיבור שלם. ער"ן).
- א. מדובר שנתן לאשה אחת כסף כשיעור המספיק לשני קידושין והספק אם מתקדשת השניה בקבלת חברתה, אבל אם נתן פרוטה לזו ופרוטה לזו – אין זה 'יד' אלא קידושין עצמם (ר"ן רשב"א רא"ש ותוס'). ויש שפירשו שנתן לכל אחת כסף (מובא בתוס'). ויש מפרשים באופנים נוספים – ערמב"ם אישות ד, ב; שיטמ"ק; טשו"ע אה"ע כו לו, ט).
- ומדובר שלא היה מדבר עם השניה על עסקי קידושין, שאם כן מקודשת אפילו בלא 'זאת' (תוס').
- ב. מלשון הרא"ש והתוס' יש מדייקים שהספק הוא רק כשאמר לשון 'מקודשת', אבל כגון 'הרי